

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ЗАСОБИ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У.В.Варнава

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

У сучасних соціально-психологічних науках арт-терапія стала одним з найбільш популярних засобів роботи з різними категоріями населення та широким спектром соціальних проблем особистості та причин її дезадаптації.

У залежності від вікового періоду та новоутворень у ньому перед особистістю постає важливе завдання: відповідати на формування структурних та функціональних змін з подальшою корекцією життя людини відповідно до них. Арт-терапевтичні методи у широкому сенсі мають ціллю використання творчого процесу задля зміни психологічного стану особистості. Саме процес формування та розвитку особистості спонукає необхідність формування адаптивних життєвих стратегій поведінки особи з обмеженими можливостями. Зміна емоційного стану і стає джерелом подальших змін у розумовому процесі, соціальній активності особистості, тощо. У ситуації системної роботи та підтримки отриманих результатів, особистість досягає значної ефективності у соціокультурній реабілітації, та соціально-психологічному «лікуванні» в цілому.

У контексті аналізу та визначення поняття «соціальна реабілітація» можна виділити такі її форми: індивідуальна, групова та соціокультурна. Якщо індивідуальна та групова форми соціальної реабілітації містять у собі лекції, бесіди, дискусії, тощо, то соціокультурна реабілітаційна робота виконується завдяки організації масових заходів. Найбільш популярними є виставки та театральні вистави, концерти, сумісний перегляд фільмів (наприклад прем'єри тематичних фільмів), тематичні вечори, спортивні змагання, екскурсії, знайомство з існуючими доступними професіями.

Соціокультурна реабілітація – комплекс заходів що включають культурологічний механізм спрямований на створення психологічних

механізмів особистостями з обмеженими можливостями, які будуть сприяти соціальної інтеграції особистості у суспільстві. Психологічні механізми що формується сприяють постійному внутрішньому зростанню, розвитку і в цілому відновленню культурного статусу визначеної категорії як особистості [2]. Основою рушійної сили у соціокультурної реабілітації є прилучення особи з обмеженими можливостями до культурної спільноти та культури в цілому. Тому соціокультурна реабілітація засобами арт-терапії дозволяє особистості реалізовувати різні грані власних здібностей та інтересів доступними видами творчості. Певні методи арт-терапевтичної діяльності дозволяють соціальному працівнику проаналізувати які аспекти потреб людини з обмеженими можливостями блоковані. Серед основних потреб найчастіше блокуються: потреба в інформації, в отриманні соціальних, культурних послуг, доступних видах творчості, тощо. Соціокультурна діяльність виступає як системна діяльність, яка долучає людей до спілкування, узгодження дій, відновлення та стабілізації їх самооцінки.

У своїй професійній діяльності соціальний працівник може використовувати арт-терапію не тільки як сукупність широкого спектру конкретних арт-терапевтичних методик, а і як соціально-педагогічний метод роботи, як форму діагностичної та психотерапевтичної роботи.

Перспективи арт-терапії як інноваційної технології в соціокультурній реабілітації обумовлені її міждисциплінарним характером, реалізації в цій сфері підходів і методів соціальної роботи, і психології, і педагогіки, естетики сучасного світового мистецтва. Особливості методології та технології арт-терапії як міждисциплінарної галузі теоретичних знань і практики дозволяють ввести новий культурологічний ракурс вивчення проблеми і дослідження позитивного досвіду її рішення в ресурсному напрямку в соціально-педагогічної діяльності.

Сучасна концепція використання арт-терапевтичних засобів у соціокультурній реабілітації виступає як цілеспрямований соціально-педагогічний вплив на особу з обмеженими можливостями засобами

комунікації через мистецтво та творчість, це засіб освоєння культури з подальшою соціалізацією з одного боку, та побудовою соціальної особистості з іншого.

На думку Л. І. Забари та Л. Н. Якіної культура є найбільш значущою сутністю освітнього процесу, а освіта є засіб освоєння культури. Мистецтво є найважливішою сферою культури, а соціалізація передбачає якість інкультурації суб'єкта [1]. Саме такий підхід дозволяє узагальнити і поглибити змістовно арт-терапевтичну діяльність у соціокультурній реабілітації, визначити більшу ефективність у неклінічних практиках роботи з визначеною категорією населення.

Узагальнюючи вище позначене слід підкреслити, що ми розглядаємо соціокультурну реабілітацію – як комплекс заходів, що спрямовані на розробку психологічних механізмів, що сприяють внутрішньому росту й розвитку особистості з обмеженими можливостями, і відповідно сприяє соціальної інтеграції особистості у суспільстві.

Ми притримуємось у своїй практиці принципу центрування суб'єкта допомоги і запуску процесів що надають змісту в соціальній допомозі та реабілітації методами арт-терапії. Однак помилкою було б стверджувати що арт-терапевтичні методи це єдиний ефективний метод роботи з людьми з обмеженими можливостями у соціокультурній реабілітації. Тільки системний вплив в змозі змінити умови соціокультурної реабілітації та зробити її успішною. Причиною того, є те, що соціокультурна реабілітація особистості – це складний процес її взаємодії з соціальним середовищем, в результаті якого формуються якості людини, як справжнього суб'єкта суспільних відносин. І саме арт-терапевтичні може бути ключовим у подальшому житті та розвитку особистості.

Література:

1. Забара, Л.И. Арт-терапия как инновационная технология социально-педагогической деятельности с детьми: к проблеме теории и методологии. *Педагогическое образование в России*. 2017. №3. С. 122-131.

2. Чернишенко О. І. Соціально-культурна реабілітація молодих інвалідів, зарубіжний досвід. Збірник наукових праць. 2013. Вип. 1. С. 171-178. Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjG3e3Pp6LyAhVts4sKHeIYCPUQFnoECAyQAw&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbu%2Fcgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvkgpth_2013_1_33.pdf&usg=AOvVaw2LsnnJeGBQQyjs-X_Ueg1.

(дата звернення: 20.08.2021)